

Görünmez Kentler görünür edebiyat

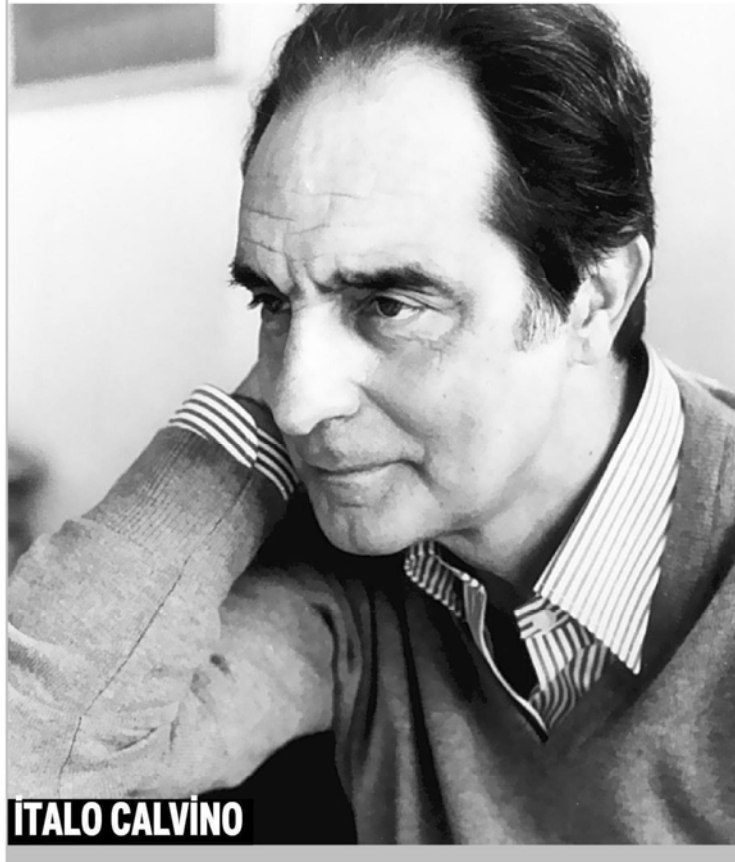
ERDİNÇ AKKOYUNLU

Aşk yaşarken ilk cümleler nasıl temellendirir ilişkiyi; mutluluktan söz edersen mutlu, kötü anıyla başlarsan kötü devam ederse, edebiyat da iyi sözlerle başladığında iyi devam eder. Üstelik okuduğun metin ne roman ne de anlatıysa ve bu araf'ta hangi tarafta olduğunun tercihi sana bırakılmışsa, işin zordur... Kurmaca metinlerini masal diliyle anlattığı, daha doğrusu masalı modern edebiyatın ögesi haline getirdiği, klasiklerin nasıl okunacağından, anlatı biçimlerine değin düşünüp eser verdiğinden dolayı... Sözün kısısı onun için pek geçerli değilse de, söz konusu İtalo Calvino olduğunda, büyüye daima inanmak gerekir. Fakat bir şartla: Bu büyü, sakın sizi Latin Amerika'nın sıcak, yapışkan, ağır, sancılı büyüdü diline götürmesin. Gerçi İtalo Calvino, Küba'da yani Latin Amerika'da İtalyan bir ailenin çocuğu olarak doğdu ama onun edebiyatı Batı edebiyatıdır. Bu vurguyu yapmaktaki kasıt, kültüğü Latin olan Calvino için coğrafi bir sınır çekmeye dönük değil; edebiyatını daima sınayan yazarlardan olduğunu anlatmak için... Calvino, daima İtalyan edebiyatına ait olduğunu söylerken, aynı zamanda klasik Avrupa edebiyatını irdeler, zorlar ve Doğu edebiyatının özünden yararlanmayı sürdürür. Bunları yaptığı için de, modern edebiyatın ilk adamlarının atıldığı 1960'larda *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu* gibi karmaşık ve yeni metinleri oluşturur. Bir yandan da *Görünmez Kentler* adlı anlatıya da ancak onun can verebileceği çıplak ifadesini utandıracak denli çıplaklıkla ortaya koyar...

KURMACA BİR DÜNYADA ZİHİNSEL YOLCULUK

Yazarların kimi önemli eserlerini bir okur oburluğuyla hemencecik okuyuvermekten kendimi alıkoyan bir kural icat etmişim, okumaya ilk başladığımda. Çünkü hızlı gitmenin beni istediğim yere çabuk vardırma-yacağı, bir metni özümsemenin ne denli önemli olduğunu ilk metinlerimi okuduğumda anlamıştım... Calvino'nun pek çok yapıtını okumama karşın, *Görünmez Kentler*'i hep erteledim. Çelme konusunda bir üstat olan kader de, beni böyle yoğun bir metni irdelemeden okumamam gereken denli kafa karışıklığında *Görünmez Kentler* ile zihinsel bir odaya tıktı. Öyledir... Eğer yaz-

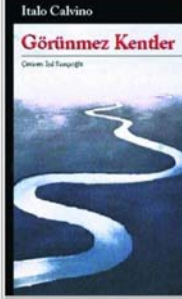
SÖZ KONUSU İTALO CALVINO OLDUĞUNDA, BÜYÜYE DAİMA İNANMAK GEREKİR. BİR KIŞ GECESİ EĞER BİR YOLCU DEĞİLSENİZ BU KIŞ GÖRÜNMEZ KENTLERİ OKUYARAK, İTALO CALVINO İLE TANIŞABİLİRSİNİZ...

ITALO CALVINO

mak için bir kitabı okuyorsanız, notlar alırsınız. Benim gibi kitabı çizmekten, postiş yapıştırmaktan hoşnut değilseniz de aklınızda kaldığı kadarını okurla paylaşırınız. Bunun iyi yanı; gösterebilim anlamı da taşıyan çabayla İtalo Calvino'nun edebiyat yapıcılığına öykünmektir. Şöyle düşünün; kimi otistik insanlar, birkaç saniye baktıkları İstanbul şehrinin görüntüsünü, bir tek sokak lambasını dahi atlamadan resmedebiliyorlar. Fakat İstanbul'a yıllarca bakan bir başka ressam kentin bir bakışta burası İstanbul'dur dedirtecek sembollerini/simgelerini bile aynı çizmek yerine; ancak çizgiler anlamlandırır-

labildiğinde ortaya konan bir resim yapıyor. İtalo Calvino'nun bir roman ya da anlatı olması için yazmadığını, ama elindeki notlardan yıllar içinde oluşturduğunu anlattığı *Görünmez Kentler*, birinci ve ikinci örneğin karmasından oluşuyor. Calvino, her birine İadora, Doratea, Fedora, Eutopria gibi kadın isimleri vererek var olmayan ve var olan şehirleri yıllar içinde notlar halinde yazmış. Daha sonra da dünyanın en kudretli ve korkunç hükümdarı sayılan büyük Tarar hanı Kubilay ile ünlü gezgin Marco Polo'yu bir araya getirmiş. Batılı olan Marco Polo, *Görünmez Kentler*'in kurgusuna göre gezip

GÖRÜNMEZ KENTLER

İTALO CALVINO
ÇEV. İŞİL SAATÇIOĞLU

YAPICI KREDİ YAYINLARI

gördüğü dünya kentlerini, o şehri simgeleyen kuş kanadı, boru, satranç taşı, nazarlık, mızrak gibi aletlerle Kubilay'ın karşısına geçerek bu dilini bilmediği hükümdara jest ve mimiklerle anlatır... Kubilay da, Marco Polo'nun simgelerini ve jestleri, mimikleri yardımıyla hayali bir yolculuğa çıkarak Polo'nun anlattığı/ anlatmaya çalıştığı kentlere zihinsel bir yolculuğa çıkar.

CEHENNEM BURADA ARAMIZDA!

Biraz edebiyat bilimi yaparsak, birinci anlatıcı Polo'nun düşlediği kent. İkincisi yani okurun görebildiği Calvino'nun kaleminde dökülen Polo'nun anlattığı ve Kubilay'ın anlattığı kentler. Biz anlatı boyunca Polo'nun anlattığı söylenen ama Kubilay'ın anlattığı kentler arasında yolculuk ederiz. Bu anlatma ve anlama çabası bir süre sonra hükümdar Kubilay tarafından değiştirilerek, Polo'nun aslında anlattığı kentlere hiç gitmediği, sonra da sadece bir tek kenti yani Venedik'i anlattığı şeklinde yorumlanır. Bu kez Kubilay kentleri anlatmaya başlayarak, Polo'dan bu kentlerin var olup olmadığını anlamasını ister. Anlatı boyunca birer sayfaya dile getirilen kentlerin kimi borulardan, kimi topraktan, kimi bir havuzdan, kimi hilal şeklindeki kayadan, kimi sevgiden, kimi nefretten yapılmaz. Görünmez Kentler sürdüğçe, bunun bir anlatı olduğunu hem geçmişin at arabalı, mızraklı kentlerini hem günümüzün elektrikli ve uydu antenli kentlerini anlatarak devam eden hikâyede Marco Polo'nun özlü sözleri Kubilay'a ve okura rehberlik eder. Son noktada Marco Polo, Kubilay'ın topraklarına katmak istediği yeni kentlerin hepsinin aslında Venedik'in anlatısı olduğunu itiraf ettiğinde hükümdarın hayal kırıklığı bizi üzse de, düşsel bir yolculukla insanın istediği yere gidebileceğini öğrenmesine şahitlik aynı derecede mutlu eder bizi. Anlatının son bölümünde Polo'nun şu sözü ise, kitabın değerine değer katar: "*Biz canlıların cehennemine gelecekte var olan bir şey değil, eğer cehennem varsa, burada, çoktan aramızda, her gün içinde yaşadığımız, birlikte, yan yana durarak yaşadığımız cehennem. İki yolu var acı çekmenin. Birincisi pek çok kişiye kolay gelir, cehennemini kabullenmek ve onu görmeyecek kadar bütünleşmek. İkinci yol sürekli dikkat ve eğitim istiyor. Cehennemden ortasında cehennem olmayan kim, ne var, onu arama ve bulmak, tanımayı bilmek, ona fırsat vermek.*"